

DAGBOEK VAN EEN DIEF

JEAN GENET

Dagboek van een

DIEF

Vertaald door Kiki Coumans

2019

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 1949
Copyright Nederlandse vertaling © 2019 Kiki Coumans
Oorspronkelijke titel *Journal du voleur*
Oorspronkelijke uitgever Éditions Gallimard, Parijs
Omslagontwerp Michaël Snitker
Omslagfoto Hulton Archive/Getty Images
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 94 031 7350 4
NUR 302

debezigebij.nl

Inhoud

Dagboek van een dief

9

Verantwoording van de vertaler

321

Nawoord – Jean Genet en de schoonheid van het kwaad

323

Voor Sartre
Voor Castor

De kleding van dwangarbeiders is roze met wit gestreept. Als ik mijn hart volg bij het kiezen van een wereld waar ik behagen in schep, heb ik in ieder geval de macht om er de vele betekenissen in te zien die ik wil: *er bestaat een nauw verband tussen bloemen en gevangenen*. De teerheid en subtiliteit van de eerste zijn van dezelfde aard als de ruwe gevoelloosheid van de tweeden.* Als ik een dwangarbeider – of een misdadiger – zou moeten beschrijven, zou ik hem met zoveel bloemen tooien dat hij er uiteindelijk onder verdwijnt en zelf een bloem wordt; een reusachtige, nieuwe bloem. Uit liefde begaf ik me op het pad naar dat wat het kwaad wordt genoemd en wat me naar de gevangenis heeft geleid. Mannen die gedoemd zijn tot het kwaad zijn misschien niet

* Mijn onrust komt doordat ik heen en weer geslingerd word tussen die twee.

altijd mooi, maar ze hebben wel mannelijke deugden. Uit eigen wil, of door een toeval dat voor hen heeft beslist, dalen ze in het volste besef en zonder klagen af naar een grimige, schandelijke plek die lijkt op de plek waar een mens kan belanden door de liefde, als die diep is.* Het erotische spel legt een onzegbare wereld bloot die tot uiting komt in de nachtelijke taal van geliefden. Een dergelijke taal wordt niet opgeschreven. Die wordt 's nachts met hese stem in een oor gefluisterd. In de ochtend is ze weer vergeten. In hun afwijzing van de waarden van uw wereld besluiten de misdadigers uit alle macht een verboden universum te scheppen. Daarin zullen ze leven. De lucht is er weerzinwekkend; zij kunnen haar inademen. Maar – misdadigers staan ver van u af – net als in de liefde keren ze zich af en keren ze mij af van de wereld en haar wetten. Hun wereld ruikt naar zweet, sperma en bloed. Kort gezegd schenkt ze mijn dorstige ziel en mijn lichaam toewijding. Vanwege die erotische kanten van het kwaad ben ik het gaan najagen. Mijn avontuur, dat nooit uit verzet of verontwaardiging is ontstaan, was tot op deze dag niets anders dan één lange paring, beladen met een gecompliceerd erotisch ceremonieel (symbolische ceremonies die naar de gevangenis leiden en er een voorbode van zijn). Het mag dan een straf zijn, en in mijn ogen ook de rechtvaardiging voor de walgelijkste misdaad, het zal ook een teken van de diepste ontarding zijn. Dat uiterste punt waar de afkeuring van mensen naartoe leidt, kon mij niet anders dan de ideale plek lijken voor de meest zuivere, dat

* Ik heb het over de ideale dwangarbeider, een man in wie alle *kwaliteiten* van de gestrafte samenkomen.

wil zeggen de meest troebele liefdesharmonie, waar illustere asbruiloften worden gevierd. In mijn wens ze te bezingen gebruik ik wat me wordt geboden in de vorm van de meest verfijnde, natuurlijke sensibiliteit, die al wordt opgeroepen door de kleding van dwangarbeiders. Zowel door haar kleuren als door haar ruwheid doet de stof denken aan bepaalde bloemen waarvan de blaadjes een beetje harig zijn, een detail dat voor mij volstaat om het idee van kracht en schande te associëren met iets wat van nature verfijnd en teer is. Die associatie, die me iets over mezelf vertelt, zal bij een ander niet opkomen, terwijl ik er niet omheen kan. Ik gaf de gevangenen dus mijn tederheid, ik wilde ze charmante namen geven, hun misdaden, uit schroom, met de meest subtiële metafoor aanduiden (onder die sluier zou ik me bewust zijn geweest van de weelderige musculatuur van de moordenaar, de bruutheid van zijn geslacht). Stel ik ze me daarom het liefst voor in Frans-Guyana: de sterksten, met een stijve, de 'hardsten', onder de tule van een muskietennet? En iedere bloem laat zo'n diepe droefenis in mij achter dat alle bloemen voor verdriet staan, voor de dood. Ik zocht dus naar liefde die verbonden was met de strafkolonie. Elk van mijn hartstochten liet mij ernaar verlangen, er een glimp van opvangen, biedt me misdadigers aan of mij aan hen, of zet me aan tot misdaad. Terwijl ik dit boek schrijf, keren de laatste dwangarbeiders terug naar Frankrijk. Het staat in de kranten. Een troonopvolger ervaart dezelfde leegte wanneer de republiek hem de zalving ontnemt. Het einde van de strafkolonie verhindert ons om met heldere geest toegang te krijgen tot onderaardse mythische regionen. Onze meest dramatische beweging is afgesneden: onze uittocht, de in-

scheping, de processie op zee met gebogen hoofden. De terugkeer, dezelfde processie in omgekeerde richting, heeft geen betekenis meer. In mij komt de afbraak van de strafkolonie overeen met een soort bestraffing van de straf: ik word gecastreerd, de schande wordt uit mij gesneden. Zonder zich erom te bekommeren dat ze onze dromen van hun aureool beroven, wekken ze ons voortijdig. De gevangenis in Frankrijk hebben hun eigen macht: die is niet hetzelfde. Ze heeft minder aanzien. Ze heeft niet die elegante, licht gebogen gratie. De atmosfeer is er zo zwaar dat je je er moet voortslepen. Kruipen. Franse gevangenis en strafkolonie staan stijf overeind, donkerder en strenger; de trage, zware doodsstrijd van de strafkolonie was de volmaaktere bloei van de schande.* Dientengevolge puilen onze gevangenis en strafkolonie uit van de kwaadaardige mannen, ze zien zwart, als bloed met veel koolzuurgas. (Ik schrijf 'zwart'. De kleding van de veroordeelden – 'gevangenen', 'gevangenschap' en zelfs 'gestraften' zijn te verheven woorden om ons mee aan te duiden – dwingt me tot dat woord: ze is van grove bruine wol.) Naar hen gaat mijn verlangen uit. Ik besef dat strafkolonies of gevangenis en strafkolonie vaak iets grotesks hebben. Boven de logge en galmende sokkels van hun klompen is de gestalte van de gestraften altijd een beetje schriel. Hun silhouet wordt op een stompzinnige manier afgebroken door een kruiwagen.

* De afschaffing ervan is voor mij zo'n groot verlies dat ik in mezelf en voor mezelf heimelijk een strafkolonie bouw die wreder is dan die van Frans-Guyana. Ik voeg eraan toe dat men over Franse gevangenis en strafkolonie kan zeggen dat ze 'in de schaduw' liggen. De strafkolonie ligt in de zon. Alles vindt er plaats in een hard licht, en ik kan niet anders dan dat als een teken van luciditeit te zien.

Voor een bewaker buigen ze het hoofd en nemen de grote strohoed in hun hand – die de jongsten versieren (zo zou ik het graag zien) met een roos die ze met toestemming van een bewaker gestolen hebben – of een baret van grove bruine wol. Ze nemen een houding van miserabele onderdanigheid aan. (Als ze worden geslagen moet iets in hen zich toch oprichten: de lafaard, de gluiperd, de lafheid en gluiperigheid worden – in de staat van de hardste, puurste lafheid en gluiperigheid – nog harder gemaakt door ze regelmatig de stuipen op het lijf te jagen, zoals zacht ijzer wordt gehard door het in koud water te laten ‘schrikken’.) Ondanks alles volharden ze in slaafsheid. Zonder de misvormde en de mismaakte te veronachtzamen, zijn het de mooiste misdadigers die door mijn tederheid verfraaid worden.

Misdaad, zo dacht ik bij mezelf, moet lang hebben gedraald voor ze volmaakte exemplaren als Pilorge of Ange Soleil kon voortbrengen. Om ze te kunnen afmaken (wrede term!) moesten er heel wat toevalligheden samenkomen: bij de schoonheid van hun gezicht en de kracht en elegantie van hun lichaam voegden zich nog hun voorliefde voor misdaad, de omstandigheden die een misdadiger maken, de morele kracht om een dergelijk lot te aanvaarden en uiteindelijk de straf, de wreedheid daarvan, de intrinsieke kwaliteit die het een misdadiger mogelijk maakt daar eer mee te behalen, en bij dat alles ook nog duistere regionen. Als een held tegen de nacht vecht en overwint, laten er dan flarden nacht aan hem blijven hangen. Dezelfde aarzeling, dezelfde kristallisatie van gelukkige omstandigheden zijn de voorwaarden voor het succes van een zuivere speurder. Beide koester ik. Maar ik hou van hun misdaad om de straf,

de ‘boete’ die erbij hoort (want ik kan niet aannemen dat ze die niet hebben voorzien. Een van hen, de oude bokser Ledoux, antwoordde glimlachend tegen zijn inspecteurs: ‘Mijn misdaden? Die had ik alleen kunnen betreuren voor ik ze beging’), en waarin ik ze wil vergezellen, zodat mijn liefde ten volle vervuld zal worden.

In dit dagboek wil ik de andere redenen die mij tot een dief maakten niet verhelen – waaronder de eenvoudigste: de noodzaak om te eten –, maar bij mijn keuze kwamen nooit verzet, bitterheid, woede of een vergelijkbaar gevoel kijken. Met een maniakale, een ‘angstvallige’ zorg bereidde ik mijn avontuur voor, zoals men een bank of een kamer voor de liefde inricht: ik geilde op misdaad.

Geweld is de naam die ik geef aan een onverschrokkenheid in rust die belust is op gevaar. Het is te ontwaren in een blik, een houding, een glimlach, en het is in jou dat het van alles omwoelt. Het brengt je van je stuk. Dat geweld is een kalmte die verontrust. Men zegt wel eens: ‘Die vent heeft klasse.’ De fijne trekken van Pilorge hadden iets extreem gewelddadigs. Vooral hun verfijndheid was gewelddadig. Het geweld in de vorm van de enige hand van Stilitano, als die in alle eenvoud doodstil op de tafel lag, maakte de kalmte verontrustend en gevaarlijk. Ik heb met dieven en pooiers gewerkt wier autoriteit mij angst inboezemde, maar weinigen betoonden zich echt dapper, terwijl degene die dat het meest was – Guy – niet gewelddadig was. Stilitano, Pilorge en Michaelis waren lafaards. Java ook. Zelfs als ze stilzaten en glimlachten, ging er van hun ogen, hun neusgaten, mond, handpalm, hun opbollende gulp, dat brutale